

ORSAM BÖLGESEL GELİŞMELER DEĞERLENDİRMESİ

No.39, OCAK 2016

MESUD BARZANİ'NİN IKBY'DE ÜÇ BÜYÜK SORUN KARŞISINDAKİ ZORLU GÖREVİ

Othman Ali

Prof. Dr. Othman Ali, Erbil Selahaddin Üniversitesi Modern Kürt Tarihi Bölümü'nde görev yapmaktadır. Lisans ve yüksek lisansını Guelph Üniversitesi ve Toronto Üniversitesi'nde tamamlamıştır. İngilizce, Arapça, Türkçe ve Kürtçe'yi ana dil seviyesinde okuyabilmekte, yazabilmekte ve konuşabilmektedir. Ayrıca Fransızca'yı, Farsça'yı ve Osmanlı Türkçesi'ni okuyabilmektedir. Othman Ali, Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü'nde misafir araştırmacı olarak bulunmaktadır.

Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Başkanı Mesud Barzani üç sorunla karşı karşıya kalmış durumda: Birincisi Goran liderliğindeki muhalefet, ikincisi IŞİD tehdidi ve üçüncüsü ekonomik durgunluk. Bu sorunlar, Sayın Barzani'nin otoritesi üzerinde artan bir baskı oluşturmaktadır. Bu nedenle, eğer bu sorunlardan dolayı IKBY'de durum daha da kötüleşirse Kürtler arasında bölgesel aktörlerin müdahalesine kadar gidebilecek bir mücadele yaşanabilir. Bunun yanı sıra, IKBY'de böyle bir kaos ortamı olursa İran bundan yararlanan tek aktör olabilir.

Goran'ın (Değişim Hareketi) muhalif duruşu, ekonomik durgunluk ve IŞİD tehdidi ile yüz yüze olan Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi (IKBY) Başkanı Mesud Barzani, 27 Ocak 2016 tarihinde Kürt partilerden oluşan bir heyete, başkanlık makamından istifa etmek istediğini bildirmiştir. Daha sonrasında ya peşmergede (Kürt silahlı birlikleri) sıradan bir asker olmak ya da halefinin Kürt partilerin istediği şekilde bölgeyi yönetebilmesi için bölgeyi terk etmek niyetinde olduğunu belirtmiştir.¹ Bu ifade, Goran liderliğindeki muhalefetin nasıl bir araya gelerek Barzani'nin otoritesine karşı harekete geçtiğini göstermektedir. Barzani ya muhalefetin reform taleplerini daha fazla göz ardı edemeyeceğini fark etmiştir ya da ABD'li müttefikleri ve AB çevreleri kendisini bu konuda uyarmıştır. Araştırmacılar, IKBY'deki durumun daha da kötüleşmesi halinde, bunun Kürtler arasında bir çatışmaya neden olacağını ve hatta diğer bölgesel aktörlerin de bu çatışmaya müdahil olacağını öne sürmektedir. Bölgedeki yak-

laşan kaostan yarar sağlayacak tek tarafın İran olduğu iddia edilebilir.

IŞİD Sorunu

Peşmerge güçleri, IŞİD güçlerini 18 ay önce istila ettikleri ve çoğunlukla Irak'ta Kürt nüfusun yaşadığı bölgelerden çıkarmış olsa da hala 1,200 km uzunluğundaki bir hat boyunca IŞİD milisleri ile karşı karşıya savaşmaktadır. Peşmerge güçlerinin son zamanlardaki ilerlemesine rağmen bu tehdidin yakın zamanda uzaklaşacağına dair bir işaret bulunmamaktadır. Örneğin, Aralık 2015'in sonlarında IŞİD güçleri, Kerkük'ün batısında bulunan peşmergeye beklenmedik bir saldırı düzenlemiş ve 17 üst düzey komutan dâhil olmak üzere, 300 peşmergenin ölümüne ve yaralanmasına sebep olmuştur.² Bu son yaşananlar, çatışmaktan yorgun düşmüş Kürt yönetiminde endişeleri artırmış ve Kürt yönetime IŞİD'in hala zorlu bir tehdit olduğunu hatırlatmıştır. Erbil ile Bağdat ve ABD liderliğindeki müttefikler arasında devam eden gerilimden dolayı Barzani, kendi güçlerinin

İŞİD'e karşı mücadeleyi uzun süre devam ettiremeyeceğinden endişelenmektedir; çünkü Bağdat hükümeti Barzani'nin güçleri için gerekli kaynaklara el koymuştur.³

Barzani, daha donanımlı ve yüksek motivasyona sahip bir düşmanla mücadele eden peşmergesinin yakın zamanda çökmesinden korkmaktadır. Gözlemciler, aşırı boyutlara ulaşan yolsuzluğun, kötüleşen ekonomik koşulların ve Kürt liderleri arasındaki uyuşmazlığın peşmergenin savaşma moralini olumsuz etkilediğini düşünmektedir.⁴ Ayrıca peşmerge güçlerinden kaçan askerlerin sayısının endişelendirecek ölçüde artması da önemlidir. Bazı peşmerge mensuplarının silahlarını karaborsada sattıkları ve parayı ya aklıktan ölen ailelerinin karnını doyurmaya ya da Avrupa'ya gitmek için kaçakçılara harcadıkları bildirilmiştir.⁵

Goran, Barzani'nin parlamentoda geçen ekim ayında sona eren başkanlık süresini üçüncü kez iki yıl daha uzatma talebine karşı çıkmaktadır. Bu bağlamda, Goran özellikle petrol ve doğal gaz

sektörlerinden elde edilen gelirin yönetimi konusunda kapsamlı reform ve şeffaflık talep etmektedir. Bugüne kadar Goran, KDP'nin (Kürdistan Demokratik Partisi) yanlış tek taraflılık politikasını, üyelerinin IKBY kabinesinden çıkarılmasını ve sonrasında geçen Kasım ayında bölgesel parlamentonun işlevinin sonlandırılmasını, kendi yararına kullanmıştır. Goran, KDP'nin yukarıda bahsedilen eylemlerini ve politikasını genel hatlarıyla bir darbe olarak nitelendirmiş ve Barzani'nin demokratik güvenini zedelemek ve Kürtleri genel bir ayaklanmaya sevk etmek için yoğun bir propaganda başlatmanın yanı sıra, yurt dışı ile iyi ilişkiler kurmak amacıyla girişimlerde bulunmuştur.⁶ Goran aynı zamanda halka itaatsizlik çağrısı yapmaktadır. Aylardır ödeme yapılmayan kamu çalışanları ve öğretmenler, Goran'ın hükümete karşı ayaklanma çağrısına tepkisiz kalmamaktadır. Bazı eğitim sendikaları ve kamu hizmeti sektörleri çalışanları, bölgedeki pek çok yerde genel grev başlatmıştır.⁷

Zaman geçtikçe halkın Barzani'nin izlediği politi-

Aylardır ödeme yapılmayan kamu çalışanları ve öğretmenler Goran'ın hükümete karşı ayaklanma çağrısına tepkisiz kalmıyor.

kaya yönelik öfke ve memnuniyetsizliğinin kapsamı ve boyutu artmaktadır. Bölgede toplu protestolar, organize suçların önemli ölçüde artması, çok sayıda donanımsız peşmerge mensubunun görevini bırakması ve on binlerce gencin Kürdistan'ı terk ederek Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçmesi gibi, hâlihazırda artan düzensizliğin işaretleri görülmektedir.

Bağdat hükümeti, Goran'ın tarafında gibi görünmekte ve Barzani'nin Goran hareketine karşı eylemlerini yasadışı olarak değerlendirmektedir. Bölgedeki pek çok insan, sadece bir kıvılcımla bölünmenin yakın olduğu sonucuna varmıştır. Barzani'nin başkanlık süresinin uzamasına ilişkin

krizi atlatmak adına yapılan müzakereler de hala çıkmaz bir noktada bulunmaktadır. Yerel, bölgesel ve uluslararası üçüncü tarafların aracı olma çabalarına rağmen KDP ve Goran uzlaşma niyetinde değildir. KDP, güç tekeli sürdürmek ve Goran'ı geride bırakmak için KYB (Kürdistan Yurtseverler Birliği) ile önceden gerçekleştirdiği düzenlemeleri yeniden hayata geçirmek niyetindedir. Bu seçeneğin başarıya ulaşma ihtimali daha yüksektir. Sadece ABD veya Türkiye'nin bir orta yol bulma çabaları ile krizin çözümüne yönelik yapıcı bir anlayış sağlanabilir. Aksi takdirde 2017 yılındaki İl Meclisi seçimlerine kadar durum sabit kalacaktır. İlerlemeden bir hayli uzak olan durum hala

dengesizdir ve IŞİD’le mücadelede, Bağdat’la ihtilafta ve Tahran’ın kışkırtması ile yaşanan en ufak bir sorun, bölünmeye neden olabilir. Böylece Barzani’nin otoritesi ciddi bir şekilde sarsılabilir.

Ekonomik Durgunluk

IKBY’deki ekonomik durgunluk, en zorlu ve aşılmaz engel gibi görünmektedir. Bunun pek çok nedeni vardır: yolsuzluk, kötü yönetim, petrol gelirinin azalması, merkezi hükümetin IKBY ile anlaşmazlığından dolayı parayı elinde tutması, IŞİD ile mücadelenin maliyeti ve savaşın yıprattığı Irak’ın Sünni bölgelerinden bölgeye gelen yüzlerce ve binlerce mülteci akını.

Mevcut finansal krizin hâlihazırda 6,000 projeyi durdurduğunu belirten Safin Dizayî’ye göre, IKBY’deki durgun ve kötüleşmiş ekonomik iklim, hükümeti binlerce kalkınma projesine son vermeye zorlamıştır.⁸

Ekim 2015’te Süleymaniye’deki Irak Amerikan Üniversitesi’nin Uluslararası ve Bölgesel Çalışmalar Enstitüsü’nde Mark DeWeaver ve meslektaşları, durgunluğun Kürt ekonomisi

ve siyaseti üzerindeki etkilerini belgeleyen bir araştırma projesi gerçekleştirmiştir. Çalışmada aşağıdaki ifadeler kullanılmaktadır:

Kürdistan’daki durum düşündüğümden daha da kötü bir hal aldı. Tüketici harcamalarının dibe vurduğunu, emlak fiyatlarının ve dört-beş yıldızlı otellerdeki doluluk oranlarının aniden düştüğünü ve pek çok proje kapsamındaki çalışmaların durdurulduğunu ortaya çıkardık. Çimento fabrikalarındaki kapasite kullanımı düşüyor, araba bayilikleri zor ayakta duruyor, banka ve sigorta şirketlerinin geliri keskin bir düşüş yaşıyor ve çok pahalı elektronik aletler neredeyse hiç satılmıyor... Konuştuğumuz biri, 1990’ların ortalarında başlıca iki Kürt siyasi partisi arasında meydana gelen çatışmalara gönderme yaparak bize “İç savaş dışında durum hiç bu kadar kötü olmamıştı” dedi. ... “Durum her hafta daha da kötüleşiyor...” Ne dersenirse densin, bu gerçekten büyük bir gerileme.⁹

Kürt yetkililer ve uzmanlar, IKBY’nin petrol fiyatlarının tüm dünyada “zirveye

**KDP, güç tekeli
sürdürmek ve
Goran’ı geride
bırakmak için
KYB ile önceden
gerçekleştirdiği
düzenlemeleri
yeniden hayata
geçirmek istiyor.**

ulaştığı” yıllarda bu fırsatı değerlendiremediği; uygun ve karlı yatırımlara gelir ayırarak tarım, sanayi ve turizm gibi farklı verimli sektörleri güçlendirmekten geçen ekonomik çeşitliliği sağlamak konusunda başarısız olduğu konusunda hemfikirdir. (IKBY) Başbakan Yardımcısı Kubat Talabani'nin de belirttiği gibi, “2014 yılının başında gelen ilk üçlü şok dalgasına Kürdistan hazırlıksız yakalanmıştır.” Londra'da uzmanlarla düzenlenen bir toplantıda krizin köklerine değinen Talabani, şunları söylemiştir:

Kürdistan'da ekonomik kriz, Şubat 2014'te Irak federal hükümetinin mazeret ve gerekçe belirtmeksizin mali transferlerden kesinti yapması, sonrasında 2014 yılı or-

tarlarında DAEŞ'le (İŞİD) mücadelenin başlaması ve 2015 yılı boyunca petrol fiyatlarının dünya genelinde sürekli düşüş kaydetmesinden oluşan 'üçlü şok' ile başlamıştır.¹⁰

Benzer ifadeler kullanan DeWeaver ise haklı olarak şu noktalara parmak basmaktadır:

IKBY ekonomisi pek çok yönden 'rantiye ekonomisi' tanımına önemli ölçüde uymaktadır. [...] İşgücünün büyük bir kısmı devlet tarafından istihdam edilmektedir. Özel sektör çok küçük çaplıdır ve öncelikle ticaret-dış mal ve hizmetleri kapsamaktadır.¹¹

2014 yılında, Bağdat'ın bütçe ödemelerini kesmesinin doğrudan sonucu olarak IKBY yaklaşık 8 trilyon Irak Dinari

(6,5 milyar dolar) bütçe açığı vermiştir. IŞİD'in IKBY'ye karşı yürüttüğü savaş da durumu daha karmaşık bir hale getirmiştir. Şu anda bu savaşta yaklaşık 100,000 peşmerge mücadele vermektedir ve bu mücadelenin devamlılığını sağlamanın aylık yaklaşık 300 milyon dolar maliyeti bulunmaktadır.

Yolsuzluk Sorunu

IKBY'deki yolsuzluğun boyutu genel olarak Irak'a kıyasla daha küçüktür; ancak bölgedeki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında hala yüksektir. Yolsuzluk nedeninin nepotizm, zayıf bürokratik yapı ve petrol gelirlerinin kötü yönetiminin yanı sıra, siyasi sistemde iki ana siyasi partinin (KDP ve KYB) oynadığı güçlü rol olduğu düşünülmektedir.¹² Artan STK sayısının yanı sıra, il meclisi ve belediye seçimleri, nispeten adil bir havada gerçekleştirilse de IKBY "parti bağlantıları ile hami ve müşteri ilişkilerinin büyük ölçüde kamu ve özel kuruluşlarda yukarıya yönelik sosyo-ekonomik hareketliliği belirlediği" bir rejim olarak devam etmektedir.¹³

Çoğu hükümet yetkilisi ve uzmanlar, yolsuzluğun IKBY'de ortaya çıkardığı tehlikenin boyutlarının farkındadır. IKBY Parlamentosu Enerji Komisyonu Başkanı Şerko Cevdet yolsuzluğun oluşturduğu tehdidi, IŞİD'le kıyaslayarak sorunu tanımlamaktadır. Cevdet: "Peşmergenin sınırlarda DAESH'le (IŞİD) mücadele etmesi gibi biz de yolsuzlukla mücadele etmekteyiz. Biz de aynı amaca hizmet ediyoruz: Daha iyi bir Kürdistan" demiştir.¹⁴

Geçen Kasım ayına kadar IKBY Maliye Bakanlığı'nda çalışmış Goran Hareketine yakın uzmanlar ve yetkililer, bu büyük krizi kötü yönetime ve mevcut Irak yolsuzluk standartları için dahi çok yüksek olan yolsuzluk düzeyine bağlamaktadır. Üst düzey yetkililer milyarlarca doları zimmetine geçirmiş ve yurt dışındaki banka hesaplarına istiflemiştir. KDP ve KYB'nin listelediği ve Maliye Bakanlığı Denetleme Bürosu'nun denetleyemediği, kâğıt üzerinde kayıtlı on binlerce devlet çalışanı bulunmaktadır.¹⁵ Bölgenin ekonomik faaliyetlerinin çoğunun KDP ve KYB ile yakın bağları

IKBY'deki durgun ve kötüleşmiş ekonomik iklim, hükümeti binlerce kalkınma projesine son vermeye zorlamıştır.

olan kişilere ait şirketler tarafından tekelleştirildiği söylenmektedir.¹⁶

Ekonomik Reform

IKBY’deki ekonomik krizi atlatmak için pek çok seçenek göz önünde bulundurulmuştur. Bunlar arasında 20 milyar dolarlık dış borcu ödemek için yabancı kredi temin etmek, kemer sıkma önlemleri almak, şeffaflığı artırmak için IKBY kurumlarını iyileştirmek vs. yer almaktadır. Aynı zamanda IKBY’nin özellikle Türkiye ve ABD liderliğindeki IŞİD karşıtı koalisyon da dâhil olmak üzere, yurtdışından teknik ve finansal yardım talebinde bulunması, IKBY’nin Irak bütçe-

sinden alacağı pay konusunda Bağdat’la tekrar görüşmesi ve petrol ve doğal gaz sektörlerindeki ihracat kapasitelerini artırması önerisinde bulunulmuştur.¹⁷

IKBY yetkilileri, bölgenin en vahim ekonomik sorunu ile karşı karşıya olduklarının farkındadır. Londra’daki bir toplantıda Kubat Talabani şunları söylemiştir: “Ekonomik reform gereklidir; ancak kolay olmayacaktır. Bunu yalnız yapamayacağımızın bilincindeyiz. Reform gündemimizi son haline getirip uygulamaya başladığımız noktada İngiltere, ABD ve diğer Avrupa ülkelerinden teknik yardım talebinde bulunduk.”¹⁸

Ayrıca, bölgedeki yatırımcı şirketlere gerekli güvenceleri sağlamak amacıyla Talabani, IKBY'nin uluslararası petrol şirketlerine olan borçlarını ödeyeceğini ve böylece altyapıya yatırımın devamlılığını sağlayacağını ifade etmiştir. Bu durumun IKBY'nin petrol üretiminin ve bölgedeki ihrac kapasitesinin artışına katkı sağlaması beklenmektedir. Safin Dizayı aynı zamanda “uluslararası pazarlara doğrudan petrol ihrac etmenin [IKBY'nin] bütçe açığı [sorununun çözmesi] için bir öncelik olacağını” altını çizmiştir.¹⁹ IKBY, ABD'ye hâlihazırda bir heyet göndermiş; ancak gerekli fonu alamamıştır. Heyete sadece teknik danışmanlık yapılmıştır.

Goran yetkilileri ve IKBY ekonomisi uzmanları, daha fazla borç almanın yararsız bir politika olacağını öne sürmektedir. Hükümetin iç reform paketi hazırlaması, şeffaflığı artırmak ve bölgenin finansal yapısının farklı seviyelerindeki denetleme prosedürlerini iyileştirmek için önlemler alınması gerekmektedir.²⁰ IKBY, Türkiye ve İran ile sınır noktalarındaki gümrük gelirlerinin

düzenlemesi ve etkin kontrol altına alınması, yeni bir vergi politikası taslağı oluşturulması gibi birçok kilit önlem olarak, kaynaklarından verimli bir şekilde yararlanmalıdır.²¹

Yukarıda belirtildiği gibi, ekonomik kriz çok ciddi bir aşamadadır ve öncelikle yolsuzluğun çözülmesi ve ikinci olarak da ekonominin ve IKBY finansının yeniden yapılandırılması ile atlatılmalıdır. Şeffaflık, bu bağlamda kilit kavram olarak görülmektedir. Bu yalnızca siyasi reform ve ulusal uzlaşma ile gerçekleştirilebilir. ABD, AB ve Türkiye bu açıdan etkin rol oynayabilir.

Özellikle Türkiye'nin Barzani'ye IKBY yönetiminin tamamen çökmesini engellemekte yardım etmesi pek çok risk barındırmaktadır. Türkiye'nin buradaki olumlu nüfuzunu göstermesi için pek çok yol vardır. Türkiye'nin bölge siyasetindeki tereddütlü ve tek taraflı tavrını değiştirmesi ve diğer Kürt gruplarla daha yakın temaslar kurması gerekebilir. İyi planlanmış ve etkin bir politika uygulanmazsa bölgedeki diğer aktörler, Türkiye'yi yakın

IKBY'deki yolsuzluğun boyutu genel olarak Irak'a kıyasla daha küçüktür; ancak bölgedeki diğer ülkelerle karşılaştırıldığında hala yüksektir.

zamanda Erbil siyaseti üzerinde çok nüfuzu olan baskın bir aktör kefesine koyabilir. Bölgenin petrol ve doğal gaz sanayinde teknik danışmanlık ve etkin yatırım gibi pek çok içeriğe sahip bir ekonomi paketi hazırlamanın zamanı çoktan geçmiştir. Türkiye de bölgedeki sosyoekonomik patlamayı önlemek için IKBY'nin maaş alamayan çalışanlarına ödeme yapması amacıyla bir miktar kredi sağlayabilir. IKBY'ye yatırım yapmak isteyen Türk işadamları için sağlanan imtiyaz ve finansal teşvikler de yararlı olacaktır. Bu yardım doğrudan IKBY kurumlarına yönlendirilerek herhangi bir siyasi partiye de-

ğil, bölge sakinlerine yardım edilmesi sağlanmalıdır.

Özetle, Sayın Barzani hayatının ve uzun siyasi kariyerinin en zorlu üçlü sorunuyla karşı karşıyadır: IŞİD'le mücadele, Goran'ın muhalif duruşu ve yolsuzluk ile ekonomik durgunluk. Bunlar için muhtemelen dış yardımın yanı sıra devlet adamlarının Barzani'nin tarafında yer alması gerekmektedir. Türkiye, bölgedeki bazı sorunları hafifletebilir ve bölgenin eşliğinde olduğu derin siyasi bölünmeyi önleyebilir. Türkiye, bunları hem yapmak zorundadır hem de bu aşamada oynayacağı olumlu rolden karlı çıkabilir.

NOTLAR

- 1 “Massoud Barzani reportedly ready to leave power in Kurdistan”, *Ekurd Daily*, 27 Ocak 2016, <http://ekurd.net/barzani-reportedly-ready-leave-power-2016-01-27>
- 2 <http://alnoornews.net/index.php/2013-02-08-18>
- 3 Yereven Saeed, “Kurdish Official: US has assured Iraq’s Kurds they will get the arms they need”, *Rûdaw*, 8 Mayıs 2015, <http://rudaw.net/english/kurdistan/080520157>
- 4 Brenda Stoter, “Kurdish fighters struggle to pay bills”, *Al-Monitor*, 24 Ağustos 2015, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/08/kurdistan-peshmerga-fight-lack-money.html#>
- 5 “Report shows peshmerga sold weapons provided by Germany on black market”, *NRT*, <http://www.nrttv.com/EN/Details.aspx?Jimare=4988> ; Christine Mccaffray van den Toorn Raad Alkadiri, “Kurdistan Missed Chance for Reform”, *Sada: Middle East Analysis*, Carnegie Endowment for International Peace, 15 Eylül 2015, <http://carnegieendowment.org/sada/?fa=61286>; <http://almasalah.com/ar/news/68191>; <http://alghadpress.com/.../نوع-يبي-فكر-مش-يبل-...ه-الس>
- 6 Alkadiri, “Kurdistan Missed Chance”.
- 7 “Teachers in several schools strike in Choman, Rawandiz”, *NRT*, www.nrttv.com/EN/Details.aspx?Jimare=5058
- 8 “Finansal crisis in Iraqi Kurdistan shuts down 6,000 projects”, *Ekurd Daily*, 10 Temmuz 2015, <http://ekurd.net/financial-crisis-in-iraqi-kurdistan-shuts-down-6000-projects-2015-07-10>
- 9 Mark DeWeaver, “Kurdistan’s Great Recession”, *Iraq-bussiness news*, 16 Aralık 2015, <http://www.iraq-businessnews.com/2015/12/16/kurdistans-great-recession/>
- 10 “Deputy Prime Minister’s Speech at the Oil and Gas Conference in London”, 1 Aralık 2015, <http://cabinet.gov.krd/a/d.aspx?s=010000&l=12&a=53984>
- 11 Mark DeWeaver, “Kurdistan’s Great Recession: From Great Boom to Bust in the Rentier State”, IRIS Report, American University of Iraq, Suleimaniyah, s.3, http://auis.edu.krd/iris/sites/default/files/Kurdistan's%20Great%20Recession_0.pdf
- 12 Coralie Pring, “Kurdistan Region of Iraq: Overview of Corruption and anti-corruption”, *U4 Expert Answer*, Anti-Corruption Centre, www.u4.no
- 13 Serhun Al, “Stronger Baghdad, Weaker Irbil?”, *The Washington Post*, 12 Ağustos 2015, <https://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2015/08/12/stronger-baghdad-weaker-irbil/>

- 14 Sharmila Devi, “Kurdish anti-corruption lawmaker pushes for greater transparency in oil sector”, *Rûdaw*, 13 Kasım 2014, <http://rudaw.net/english/kurdistan/131120143>
- 15 “The Crises and Problems Are Legacies of a Failed Governance!,” Sbei.com, August 6, 2014, last accessed on August 7, 2014, www.sbei.com (article removed); Kawa Hassan, “Kurdistan’s Politicized Society Confronts a Sultanistic System”, Paper, Carnegie Endowment for International Peace, 18 Ağustos 2015, <http://carnegie-endowment.org/2015/08/18/kurdistan-s-politicized-society-confronts-sultanistic-system/ievg>
- 16 “PM says Kurdish officials have economic reform package”, www.nrttv.com/EN/Details.aspx?Jimare=4200
- 17 A.g.e.
- 18 “Deputy Prime Minister’s Speech”.
- 19 “Financial crisis in Iraqi Kurdistan”.
- 20 “Iraqi Kurdistan Parliament Speaker says officials shouldn’t run from responsibilities”, *Ekurd Daily*, 29 Eylül 2015, <http://ekurd.net/kurdistan-speaker-officials-shouldnt-run-2015-09-29>; <http://www.nrttv.com/EN/Details.aspx?Jimare=3695>.
- 21 www.nrttv.com/birura-details.aspx?Jimare=1608

ORSAM, Ortadoğu konusunda faaliyet gösteren tarafsız bir düşünce kuruluşudur. ORSAM Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelerine doğrudan yansıtabilmeyi hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin güçlü yayın yelpazesıyla gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır. ORSAM yayın yelpazesi içinde kitap, rapor, bülten, politika notu, konferans tutanağı ve ORSAM dergileri *Ortadoğu Analiz* ve *Ortadoğu Entitleri* bulunmaktadır.

©Bu metnin içeriğinin telif hakları ORSAM’a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir. ORSAM’ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara

Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48

www.orsam.org.tr